

HandläggareMonica Fredriksson
08-508 26 218**Till**Trafiknämnden
2023-10-19

Nya kategorier och avgifter i taxa för upplåtelse av offentlig plats med polistillstånd. Reklamobjekt utan koppling till nyttigheter

Förslag till beslut

1. Trafiknämnden godkänner för egen del kontorets förslag till nya kategorier och avgifter i taxa för upplåtelse av offentlig plats med polistillstånd, i enlighet med kontorets tjänsteutlåtande samt bilaga 1.
2. Trafiknämnden hemställer till kommunfullmäktige att fastställa kategorierna och avgifterna i enlighet med förslaget att gälla från och med 1 februari 2024.
3. Trafiknämnden justerar beslutet omedelbart.

Gunilla Glantz
FörvaltningschefUlrika Falk
AvdelningschefMartin Hubertson Merbom
Enhetschef**Trafikkontoret**
TillståndFleminggatan 4
Box 8311
104 20 Stockholm
Växel 08-508 27 200
trafikkontoret@stockholm.se
Org nr 212000-0142
start.stockholm

Sammanfattning

Sedan drygt 20 år tillbaka ryms merparten av utomhusreklamen i Stockholms stad inom ett par omfattande avtal som innehåller så kallade nyttigheter. Efter upprepade problem med stadens låncykelsystem hävde staden den 16 maj 2023 det pågående avtalet med Citybike Sweden AB. Avtalet var, liksom det tidigare låncykelsystemet, ett koncessionsavtal, och det var upphandlat genom lagen om upphandling av koncessioner (LUK).

Staden har sedan hävningen påbörjat en analys av hur ett eventuellt nytt hyrcykelsystem bäst skulle utformas, vilken funktion det skulle fylla och på vilket sätt det i så fall ska upphandlas, genom LUK eller genom Lagen om offentlig upphandling (LOU), alternativt drivas i egen regi. Detta utredningsarbete pågår.

Kontoret föreslår i detta ärende att de reklamvitriiner som står på offentlig plats idag och som är kopplade till det nu hävda låncykelsystemet får stå kvar på stadens mark men till en högre avgift som är skälig och motsvarar den nytta nyttjaren har av upplåtelsen, i enlighet med Lag (1957:259) om rätt för kommun att ta ut avgift för vissa upplåtelser av offentlig plats, m.m.

Kontorets avsikt är att vitrinerna även fortsättningsvis ska visa stadsinformation till 50 procent men kontoret behöver fortsatt utreda hur det ska utformas.

Enligt det nu hävda låncykelavtalet fanns möjlighet för leverantören att etablera upp till 350 reklamvitriiner på offentlig plats. Då endast 240 av dessa vitriiner har etablerats ser kontoret en möjlighet att tillstyrka ytterligare 110 remisser om markupplåtelse med polistillstånd för reklamvitriiner, förutsatt att den sökande har inhämtat bygglov och att den sökta platsen är lämplig för reklam och stadsinformation. Detta kan öppna upp marknaden även för andra aktörer.

Kontoret föreslår att det ska införas två nya kategorier, Objekt med analoga ytor utan koppling till nyttigheter, med stadsinformation och Objekt med digitala ytor utan koppling till nyttigheter, med stadsinformation och föreslår avgifter för dessa kategorier. Kontoret föreslår även att befintliga kategorier inom reklam och information formuleras om för att förtydliga skillnaden mellan de olika kategorierna.

Bakgrund

Sedan drygt 20 år ryms merparten av utomhusreklamen i Stockholms stad inom ett par omfattande avtal, som även inrymmer så kallade nyttigheter. Avtalen förvaltas av trafikkontoret.

Efter upprepade problem med stadens låncykelsystem hävde staden den 16 maj 2023 det pågående avtalet med Citybike Sweden AB. Avtalet var, liksom avtalet för det tidigare låncykelsystemet, ett koncessionsavtal, och det var upphandlat genom lagen om upphandling av koncessioner (LUK).

Staden har sedan hävningen gjordes påbörjat en analys av hur ett eventuellt nytt låncykelsystem bäst skulle utformas, vilken funktion det skulle kunna fylla och på vilket sätt det i så fall ska upphandlas; genom LUK eller genom LOU, alternativt i egen regi. Detta utredningsarbete pågår.

Innan dess behöver kontoret dock hantera frågan om de reklamvitriner som är kopplade till det nu hävda låncykelsystemet. Reklamvitrinerna finansierade låncykelsystemet, men uppläts inte inom det nu hävda avtalet. De står på offentlig plats med stöd av bygglov och markupplåtelse med polistillstånd.

När låncykelavtalet hävdes hade reklamvitrinerna treåriga polistillstånd med en låg markupplåtelseavgift eftersom de samtidigt finansierade låncykelsystemet. Under sommaren återkallade tillståndshavaren dessa tillstånd och sökte nya polistillstånd, utan koppling till låncyklarna, med slutdatum 31 december 2023. Dessa tillstånd har beviljats av polisen. Reklamvitrinerna har alltså i dagsläget polistillstånd t.o.m. 31 december 2023.

Precis som tidigare är det ett villkor i polistillståndet att vitrinerna till 50 procent visar stadsinformation, vilket är i linje med stadens reklampolicy, *Riktlinjer för reklam och annan information på offentlig plats*, som antogs av trafiknämnden 2016-02-04 (Dnr T2010-540-04537). I och med att nya tillstånd utfärdades kunde trafikkontoret tillämpa en högre avgift än tidigare.

Tillståndshavaren betalar nu den högsta avgift för reklam som finns i nu gällande Taxa för upplåtelse av offentlig plats med polistillstånd, i syfte att avgiften bättre ska spegla den nytta som tillståndshavaren har av att kunna nyttja platsen. Enligt kontoret är dock denna avgiftshöjning inte tillräcklig i ett längre perspektiv eftersom kontoret bedömer att nyttan överträffar den högsta taxa som kontoret idag kan ta ut.

Trafikkontoret ser en möjlighet att låta reklamvitrinerna stå kvar på stadens mark även efter att nuvarande tillståndstid löpt ut, men till en taxa som bedöms motsvara den nytta som nyttjanderättshavaren får. Då skulle avgiften alltså höjas i två steg jämfört med den taxa som togs ut innan lånecykelavtalet sades upp. Först den höjning som kontoret redan genomfört och sedan en höjning efter detta beslut som fattas i nämnden och kommunfullmäktige. För staden skulle det innebära större valmöjligheter i hur nyttigheter ska upphandlas i framtiden; genom LUK, LOU eller egen regi.

Marknaden för utomhusreklam är liten i Sverige, den domineras i princip helt av två stora bolag, JCDecaux och Clear Channel. Utöver dessa finns även en rad mindre bolag verksamma, i Stockholm t.ex. Ocean Outdoor. I nuläget har JCDecaux ett pågående avtal om stadstoletter som är kopplat till 350 reklamvitriner i Stockholm, utöver det finns de ca 240 reklamvitriner som är kopplade till det nu hävda lånecykelsystemet, samt ytterligare ett fåtal vitriner kopplade till andra nyttigheter, t.ex. stadsklockor.

Om staden beslutar att reklamvitrinerna som är kopplade till det hävda lånecykelsystemet ska tas bort när polistillstånden löper ut den 31/12 2023, vidtar en omfattande avetableringsprocess. Dels ska nya tillstånd för schakter och trafikplaneringsplaner utfärdas, dels ska marken brytas upp på nytt för att avlägsna vitrinerna och elskåp ska tas bort. När den processen är avslutad och ytorna är återställda ska staden med stor sannolikhet sätta igång processen på nytt med att etablera nya reklamvitriner för att finansiera ett framtida lånecykelsystem eller andra nyttigheter. Med tanke på hur liten utomhusreklammarknaden är i Sverige är det dessutom fullt möjligt att den nya reklamleverantören blir samma bolag som nu ska avetablera sina reklamvitriner.

Kontoret ser en stor besparing i både tid, resurser, hållbarhet och ekonomi om de ca 240 reklamvitriner som idag står på offentlig plats, och som finansierade det nu hävda lånecykelsystemet, kan stå kvar till en högre avgift, som motsvarar den nytta tillståndshavaren har av platsen. Kontoret vill samtidigt framhålla att det är en förutsättning att stadsinformation kan visas på vitrinerna. Kontoret kommer under hösten att återkomma i frågan om hur stadsinformationen i framtiden ska tillförsäkras staden.

Ärendets relation till revidering av taxa för upplåtelse av offentlig plats med polistillstånd

Kontoret har under våren 2023 berett ett ärende om revidering av hela upplåtelseavgiften, som också ska behandlas av trafikinämnden

(Dnr T2023-01012). De nya kategorierna och avgifterna som föreslås i det här ärendet skulle kunna ingå som en del i tjänsteutlåtandet om den allmänna revideringen av Taxa för upplåtelse av offentlig plats med polistillstånd. Kontoret har dock valt att ta fram ett särskilt tjänsteutlåtande för att utförligare kunna beskriva bakgrunden och syftet med de nya kategorier och avgifter som föreslås här. De förändringar som föreslås i det här tjänsteutlåtandet kommer att införlivas i Taxa för upplåtelse av offentlig plats med polistillstånd när de har fastslagits av kommunfullmäktige.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts inom trafikkontoret och är avstämt med SLK:s juridiska avdelning. Juridiska avdelningen har särskilt tittat på frågan om staden behöver upphandla stadsinformationen. Juridiska avdelningens bedömning är att upphandlingslagstiftningen inte är tillämplig i det här fallet.

Analys och konsekvenser

Ny markupplåtelseavgift

Det nu hävda låncykelsystemet tillhandahölls staden som en nyttighet i utbyte mot möjligheten för leverantören att etablera upp till 350 reklamvitriner på offentlig plats i staden. Leverantören, Citybike Sweden AB, finansierade systemet via brukaravgifter från låncykelsystemets användare samt via försäljning av reklam på reklamvitrinerna. För etablering av reklamvitriner och försäljning av reklam tog Citybike in reklambolaget Clear Channel som underleverantör. Clear Channels försäljning av reklam har alltså finansierat låncykelsystemet, medan ansvaret för utrustningen, driften och utvecklingen av låncykelsystemet låg på Citybike Sweden AB.

Då ingen nyttighet längre levereras bör staden höja avgiften för reklamvitrinerna. Staden har dock ytterligare ett pågående avtal om nyttigheter kopplat till reklam. Det avtalet gäller reklamfinansierade toaletter och löper t.o.m. mars 2025. För att inte även detta avtal ska beröras av avgiftshöjningen behöver dessa två avgifter för reklamupplåtelser särskiljas i upplåtelseavgiften, d.v.s. en lägre avgift om nyttighet levereras och en högre utan nyttighet.

Avgiftslagen

Enligt lag (1957:259) om rätt för kommun att ta ut avgift för vissa upplåtelser av offentlig plats, m.m. ska markupplåtelseavgiften vara

skälig med hänsyn till ändamålet med upplåtelsen, nyttjarens fördel av denna, kommunens kostnader med anledning av upplåtelsen och övriga omständigheter. Vid beräkning av en ny markupplåtelseavgift behöver staden alltså göra en skälighetsbedömning utifrån dessa parametrar. För reklamytor är fördelen till största delen avhängigt det geografiska läget och hur många människor som exponeras för reklamytan.

Avgiftslagen innebär ett avsteg från självkostnadsprincipen. Av såväl lagtexten som förarbetena framgår att avgifterna inte är bundna av kommunens kostnader för upplåtelsen (jfr prop. 1957:157 s. 54). Det krävs därmed inte att avgiften står i proportion till kommunens kostnader eller att erhållna avgifter enbart skulle kunna användas till att täcka kommunens kostnader till följd av upplåtelsen.

Föreslagna nya avgifter

Kontoret föreslår att det ska införas två nya kategorier, Objekt med analoga ytor utan koppling till nyttigheter, med stadsinformation och Objekt med digitala ytor utan koppling till nyttigheter, med stadsinformation. Sedan tidigare finns kategorierna Objekt med analoga ytor, och Objekt med digitala ytor. Kontoret föreslår att dessa kategorier får en ny benämning, Objekt med analoga ytor med koppling till nyttigheter, med stadsinformation samt Objekt med digitala ytor med koppling till nyttigheter, med stadsinformation. I praktiken handlar dessa kategorier om objekt som är knutna till nyttigheter, och där kontoret som nämnts har ett pågående avtal.

För de nya kategorierna finns särskilda avgifter angivna.

De föreslagna kategorierna och avgifterna återfinns i bilaga 1.

Ekonomi

Beräknat på 240 reklamvitriiner varav 20 procent är digitala vitriiner, vilket är den största tillåtna andelen digitala vitriiner, räknar kontoret med att intäkten med de nya föreslagna avgifterna uppgår till ca 24 miljoner kronor per år. Intäktsökningen mot dagens avgifter blir då cirka 19 miljoner kronor per år.

Det finns dock osäkerheter när det gäller intäkterna. När avgifterna höjs kan det tänkas att bolaget väljer att plocka bort en del av de redan etablerade vitrinerna. Kontoret vet därmed inte i vilken utsträckning bolaget kommer att behålla sina vitriiner och var dessa kommer att vara placerade, därför är det svårt att uppskatta exakt hur stora intäkter de nya avgifterna kommer att ge.

Enligt det nu hävda låneavtalet fanns möjlighet för leverantören att etablera upp till 350 reklamvitriiner på offentlig plats. Då endast 240 av dessa vitriiner har etablerats ser kontoret en möjlighet att tillstyrka ytterligare 110 remisser om markupplåtelse med polistillstånd för reklamvitriiner. Förutsatt att den sökande har inhämtat bygglov och att den sökta platsen är lämplig för reklam och stadsinformation. Detta kan även öppna upp marknaden för andra aktörer.

Trafikkontorets synpunkter

Som nämnts ovan ska markupplåtelseavgiften vara skälig med hänsyn till ändamålet med upplåtelsen, nyttjarens fördel av denna, kommunens kostnader med anledning av upplåtelsen och övriga omständigheter. De priser reklambolagen tar ut för reklam på vitriiner placerade på offentlig plats visar att fördelen för nyttjaren är mycket stor. Kontoret vet av erfarenhet att de listpriser för utomhusreklam som bolagen presenterar på sina webbsidor ofta förhandlas ned av företag som har många annonskampanjer, men även beaktat detta visar prisnivåerna på en mycket hög marginal per vitrin. Trafikkontoret har, liksom tidigare, kostnader för handläggningen av tillståndsansökningarna, som utgör en del av avgiften.

Mot bakgrund av ovanstående anser kontoret att de föreslagna nya avgifterna är skäliga, och föreslår ändringar enligt bilaga 1. Ändringarna föreslås börja gälla 1 februari 2024.

Slut

Bilaga

1. Förslag till ny kategori och avgift i taxa för upplåtelse av offentlig plats med polistillstånd